

Meiju Rauhamäki

VASTUUHOITAJUUS IKÄÄNTYNEIDEN YMPÄRIVUOROKAUTISESSA PALVE- LUASUMISESSA

Kymenlaakson hyvinvointialue

Opinnäytetyö

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Geronomikoulutus

2023

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

Tutkintonimike	Geronomi (AMK)
Tekijä/Tekijät	Meiju Rauhamäki
Työn nimi	Vastuuhoitajuus ikääntyneiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa
Toimeksiantaja	Kymenlaakson hyvinvointialue
Vuosi	2023
Sivut	29 sivua, liitteitä 3 sivua
Työn ohjaaja(t)	Merja Nurmi, Heli Nikunen

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää kyselytutkimuksen avulla, miten Kymenlaakson hyvinvointialueen hoitohenkilöstö kokee vastuuhoitajuuden ikääntyneiden ympärivuorokautisissa palveluasumisissa. Tavoitteena oli kerätä toimeksiantajalle tietoa, jossa kartoitettiin vastuuhoitajan tehtäviä ja työtaakkaa. Tavoitteena oli saada tietoon hyvinvointialueella työskentelevien vastuuhoitajien mielipiteitä aiheesta. Kymenlaakson hyvinvointialueen on tarkoitus lähteä kehittämään vastuuhoitajuutta ikääntyneiden puolella.

Tutkimus toteutettiin menetelmätriangulaationa yhdistettynä laadullisen ja määrällisen tutkimuksen menetelmiä. Kyselytutkimus toteutettiin Webropol-ohjelmaa käyttäen, sisältäen kaksi suljettua ja kaksi avointa kysymystä. Kysely lähetettiin sähköpostilla 420:lle työntekijälle Kymenlaakson hyvinvointialueen ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen yksiköihin. Kyselyyn vastasi 62 hoitajaa. Kyselyn vastausprosentti oli 15 %. Aikaa kyselyn vastaukseen oli kaksi viikkoa. Kyselyssä huomioitiin vastaajien anonymiteetti. Tuloksia havainnollistettiin kuvina ja taulukoina sekä sanallisena kerrontana.

Kyselyyn analysointivaiheessa nousi esille vastaajien yhtenevät mielipiteet. Kyselyssä selvisi hoitohenkilöstön haasteet samoissa vastuuhoitajuuden osa-alueissa. Hoitajilla oli pääsääntöisesti kaksi vastuukohoidettavaa. Tärkeäksi nousi omaisyhteistyö, asukkaan kokonaisvaltainen tunteminen sekä virikkeellisyiden ja itsemääräämisoikeuden tukeminen. Vastuuhoitajana työskentelevä koki haasteiksi hankalan asukkaan tai omaisen, kirjalliset työt sekä hoitajien liikkuvuuden osastojen välillä. Tukea vastuuhoitajat saivat työkavereilta ja esihenkilöltä.

Asiasanat: vastuuhoitajuus, vastuuhoitaja, ympärivuorokautinen palveluasuminen, ikääntynyt

Degree title	Bachelor of Social Services and Health Care
Author (authors)	Meiju Rauhamäki
Thesis title	Responsible care in round-the-clock assisted living for the elderly
Commissioned by	Wellbeing services county of Kymenlaakso
Time	2023
Pages	29 pages, 3 pages of appendices
Supervisors	Merja Nurmi, Heli Nikunen

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to use a survey to find out how the nursing staff of the Kymenlaakso wellbeing services county perceive responsible care in round-the-clock assisted living facilities for the elderly. The aim was to collect information for the client, mapping the duties and workload of the responsible nurse. The aim was to obtain the opinions of the responsible nurses working in the wellbeing services counties on the subject. The wellbeing care for the elderly.

The study was carried out as a methodological triangulation combined with the methods of qualitative and quantitative research. The survey was carried out using the Webropol program, including two closed and two open-ended questions. The survey was sent by e-mail to 420 employees in the units of round-the-clock assisted living for the elderly in the wellbeing services county of Kymenlaakso. 62 nurses responded to the survey. The response rate to the survey was 15%. The time to complete the survey was two weeks. The anonymity of the respondents was taken into account in the survey. The results were illustrated in the form of pictures and tables, as well as verbal narration.

During the analysis phase of the survey, the respondent's converging opinions emerged. The survey revealed the challenges faced by nursing staff in the same areas of responsible caregiving. As a rule, the nurses had to be in charge of two people. Cooperation with relatives, comprehensive knowledge of the resident, and support for stimulation and self-determination were important. Working as a responsible nurse, the challenges were having a difficult resident or relative, written work and the mobility of caregiver's between departments. The nurses in charge received support from colleagues and supervisors.

Keywords: primary nurse, primary nursing, round-the-clock assisted living, elderly

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KYMENLAAKSON HYVINVOINTIALUE	7
3	YMPÄRIVUOROKAUTINEN PALVELUASUMINEN	9
3.1	Ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen hyvinvointialueella.....	10
3.2	Ohjaavat lait	10
4	VASTUUHOITAJUUS	12
4.1	Yksilövastuinen hoitotyö.....	13
4.2	Vastuuhoitajan työnkuva	14
4.3	Yhteistyö omaisten kanssa.....	15
4.4	Korvaava hoitaja.....	15
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	15
5.1	Tiedonhaku	15
5.2	Tarkoitus ja tavoitteet	16
5.3	Tutkimuskysymykset	16
6	TUTKIMUSMENETELMÄT	16
6.1	Kohderyhmä.....	16
6.2	Tutkimustyyppi	17
6.3	Aineiston keruu.....	17
6.4	Tutkimuksen analysointi	18
7	TUTKIMUSTULOKSET	18
7.1	Vastuuhoidettavien määrä.....	18
7.2	Vastuuhoitajan tehtävät.....	19
7.3	Haasteet vastuuhoidajuudessa	20
7.4	Tukea vastuuhoidajuuteen	21

8	YHTEENVETO	22
9	POHDINTA.....	23
9.1	Työn eettisyys ja luotettavuus	24
9.2	Jatkokehittäminen	26
	LÄHTEET	27

KUVALUETTELO

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Liite 2. Webropol-kysely

1 JOHDANTO

Hyvinvointialueen tulee lain mukaan toteuttaa asiakkaiden pitkäaikaista hoitoa ensisijaisesti kotiin tarjottavilla palveluilla. Jos kotiin annettavat palvelut eivät täytä asiakkaan palvelutarpeita, voidaan ajatella pitkäaikaista laitoshoidoa. Pitkäaikaista laitoshoidoa tulee perustella lääketieteellisesti, potilasturvallisuuteen tai asiakasturvallisuuteen liittyvissä asioissa. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista 28.12.2012/980 §14.)

Vuoden 2023 alussa sosiaalihuoltolain 30.12.2014/1301 muutosten myötä tehostettu palveluasuminen on muuttanut nimensä ympärivuorokautiseen palveluasumiseen. Kymenlaakson hyvinvointialueen ikääntyneiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa tavoitteena on ikääntyneen mielekkään, hyvinvointia, terveyttä- ja toimintakykyä edistävän ja ylläpitävän toimintaan mahdollistaminen sekä merkityksellisen, arvokkaan ja turvallisen elämän luominen. (Ikääntyneiden asuminen s.a.)

Sosiaalihuoltolain 4 §:n 42 momentin mukaan, asiakkaalle tulee nimetä omatyöntekijä asiakkuuden ajaksi. Omatyöntekijä tehtävänä on asiakkaan palvelujen järjestäminen palvelutarpeen mukaisesti. Omatyöntekijän tulee olla sosiaali- tai terveydenhuollon ammattilainen. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Kymenlaakson hyvinvointialueen sosiaalipalvelujen asumispalvelut, joissa halutaan kehittää vastuuhuoltajuutta ikääntyneiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa. Kymenlaakson hyvinvointialueeseen kuuluvat Kouvola, Kotka, Hamina, Pyhtää, Miehikkälä ja Virolahti.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda Webropol-kysely ikääntyneiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa vastuuhuoltajana toimiville perushoitajille, lähihoitajille ja sairaanhoitajille, joita on hyvinvointialueella noin 420. Työn tavoitteena oli saada selvitettyä vastuuhuoltajien mieltteitä tämänhetkisestä työnkuvasta, jonka pohjalta hyvinvointialueella lähdetään kehittämään vastuuholtaj-

juuden työnkuvaa ikääntyneiden ympärivuorokautisessa palveluasumisen yksiköissä. Opinnäytetyö toteutettiin kyselytutkimuksena yhdistäen laadullisen ja määrällisen tutkimuksen menetelmiä. Tästä käytetään nimitystä menetelmätriangulaatio. Kyselyyn vastattiin anonyymisti sähköisellä lomakkeella. Kysely lähetettiin työntekijöiden sähköposteihin ja se oli auki kaksi viikkoa. Vastauksia tuli kaikkiaan 62 kappaletta.

2 KYMENLAAKSON HYVINVOINTIALUE

Kymenlaakson hyvinvointialue toimii julkisten palveluiden organisaationa. Suomessa hyvinvointialueita on 21, jotka pohjautuvat maakuntajakoon. Hyvinvointialueiden toimintaa rahoittaa valtio. Uudistuksen tavoitteena on parantaa hoitoon pääsyä sekä peruspalveluihin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin pääsyä. (Kymenlaakson hyvinvointialue s.a.)

Kymenlaakson hyvinvointialue on aloittanut toimintansa 1.1.2023. Hyvinvointialue järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen sekä opiskeluhuollon kuraattori- ja psykologipalveluita. Kymenlaakson hyvinvointialue perustuu kuudesta kunnasta, jotka ovat Kouvola, Kotka, Hamina, Pyhtää, Miehikkälä ja Virolahti. Asukasmäärä Kymenlaakson alueella on 161 000. Kymenlaakson hyvinvointialue tavoittelee arjen tukea ja turvaa elämän kaikissa vaiheissa. (Kymenlaakson hyvinvointialue s.a.)

Kymenlaakson hyvinvointialueelle on luotu strategia vuosille 2023-2025, jonka tehtävänä on kuvata toteutuksen ja kehittämisen tavoitteet hyvinvointialueelle, sekä kuvata hyvinvointialueen toiminnan ja kehittämisen painopisteitä (Kymenlaakson hyvinvointialue s.a.).

Kuva. 1 Kymenlaakson hyvinvointialueen strategia 2023-2025. (Kymenlaakson hyvinvointialue s.a.)

Tavoitteena hyvinvoivat kymenlaaksolaiset

- *Tarpeenmukaiset ja vaikuttavat palvelut kaikille kymenlaaksolaisille*
Vaikuttavat, sujuvat, saavutettavat ja yhteentoimivat palvelut sekä toimiva ennaltaehkäisy.
- *Talouden tasapaino uudistamisen kautta*
Talouden ja toiminnan tasapaino, uudistuva ja muutoskykyinen sekä toiminnan arviointi ja kehittäminen.
- *Hyvinvoiva henkilöstö*
Motivoitunut ja osaava henkilöstö sekä osallistuva ja kehittyvä työyhteisö.

(Kymenlaakson hyvinvointialue s.a.)

Toimintaamme ohjaavat arvot

- *Ihmisläheinen*
Jokainen kohdataan ihminen ihmisenä. Hyvinvointi, terveys ja turvallisuus on tärkeää.
- *Uudistava*
Käynnissä jatkuva uudistaminen sekä rohkeiden valintojen tekeminen, jotta tavoitteet toteutuisivat.

- *Luotettava*
Apu on aina saatavilla, luottamus siihen, että ammattilaiset hoitavat asiamme.
- *Osallistava*
Hyvinvointialueen rakentaminen yhdessä ammattilaisten ja asukkaiden kanssa, alueen kunnat ja muut toimijat huomioiden.

(Kymenlaakson hyvinvointialue s.a.)

3 YMPÄRIVUOROKAUTINEN PALVELUASUMINEN

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen tulee silloin ajankohtaiseksi, kun kotiin vietävät palvelut eivät enää riitä. Ikääntyneiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa asukaskunta on yli 65-vuotiaita monisairaita ikääntyneitä, jotka eivät pärjää enää kotonaan ja hoidon tarve on ympärivuorokautista. Ympäri vuorokautisessa hoivassa asukkaan turvallisuuden tunne ja elämänlaadun arvokkuuden parantaminen ovat tavoitteina. Ikääntyneellä on mahdollisuus osallistua mielekkääseen, hyvinvointia, terveyttä sekä toimintakykyä edistävään ja ylläpitävään toimintaan. Ympäri vuorokautisessa palveluasumisen yksikössä ikääntyneelle järjestetään palveluja tarpeen mukaan ympärivuorokautisesti. (Terveyskylä 2019.)

Ympäri vuorokautinen palveluasuminen perustuu sosiaalihoitolain 1301/2014 3 §:n 21 c ja sillä tarkoitetaan lain mukaan asumista ja yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa esteettömässä ja turvallisessa hoivakodissa (Sosiaalihoitolaki 1301/2014).

Käypä hoito -suosituksen mukaan laadukkaan ja korkeatasoisen ympärivuorokautisen hoidon periaate on ihmisen hyvä elämänlaatu ja arvokas kuolema. Näitä pyritään toteuttamaan terveydentilan, toimintakyvyn ja voimavarojen monipuolisella arvioinnilla, toimintakyvyn ja kuntoutumisen ylläpitämisellä ja edistämällä, sekä hyvällä palliatiivisella hoidolla ja saattohoidolla. Hoidon luonteesta riippumatta ihmiselle on taattava mahdollisimman arvokas loppuelämä läheisten ihmisten ympäröimänä. (Hyvä ympärivuorokautinen hoito 2016.)

Ympäri vuorokautisessa palveluasumisessa asukas maksaa huoneistosta vuokraa kuukausittain ja palveluista peritään asiakasmaksuja. Palveluiden osto tapahtuu ostopalveluina, palveluseteleillä tai asukkaan tarpeiden mukaan. Kunta ostaa palvelut yksityisiltä palveluntuottajilta ostopalveluina. (Kuntaliitto 2022.)

Ympäri vuorokautisessa palveluasumisessa ikääntyneen yksilöllisen elämän mahdollistaminen ja asukaslähtöisen ympäristön luominen on hyvän hoidon laadun kriteeri. Palvelut suunnitellaan yksilön arvojen ja tarpeiden mukaan ja itsemääräämisoikeus huomioiden. (Pirhonen 2017, 9.)

3.1 Ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen hyvinvointialueella

Kymenlaakson hyvinvointialueella ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat hoivaa, huolenpitoa ja valvontaa sekä henkilökunnan jatkuvaa läsnäoloa. Kymenlaakson hyvinvointialueen tulee järjestää ikääntyneille asumisen palveluja omassa tuotannossa, palveluseteleillä tai ostopalveluina. Hyvinvointialueen tulee vastata asiakkaiden palvelukokonaisuuden suunnittelusta ja sen järjestämisestä. (Ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen 2022.)

Näiden kuuden kunnan (Kouvola, Kotka, Hamina, Pyhtää, Miehikkälä ja Viro-lahti) ikääntyneiden ympärivuorokautisia palveluasumisen yksiköitä ovat Haminassa sijaitsevat Saviniemen hoivakoti ja Merituuli. Kotkassa sijaitsevat Karhuvuorikoti, Kotkansaaren City-koti ja Villa Eskola. Kouvolaassa sijaitsevat Elimäkikoti, Harjukoti, Marjoniemen palveluasunnot, Ravimiehentien palveluasunnot, Tähteen palveluasunnot ja Valkealakoti. (Ikääntyneiden asuminen s.a.) Hoitajille ohjautuva kysely vastuuhoidajuudesta lähetettiin edellä mainittuihin yksiköihin.

3.2 Ohjaavat lait

Jokaisella ihmisellä on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä yhdenvertaisuuteen. Suomen perustuslaissa (731/1999) säädetään perus- ja ihmisoikeuksista. Lain mukaan tulee varmistaa myös riittävät

sosiaali- ja terveyspalvelut ja kansanterveydellinen edistäminen. (Suomen perustuslaki 731/1999.)

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta sekä vähentää eriarvoisuutta ja lisätä osallisuutta. Lain tarkoituksena on turvata tarpeenmukaiset, laadukkaat ja riittävät sosiaalipalvelut sekä edistää asiakaskeskeisyyttä ja asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa. Lain tarkoituksena on parantaa yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä. Asiakkaan oikeus hyvään ja yhdenvertaiseen kohteluun, ihmisarvon kunnioittamiseen ja inhimilliseen arvokkuuden säilyttämiseen kaikissa olosuhteissa. Myös tarpeiden, toiveiden ja odotusten täyttäminen mahdollisuuksien mukaan kuuluvat hyvään kohteluun. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

“Sosiaalihuoltolain 3 §: n mukaan ympärivuorokautinen palveluasuminen sisältää henkilön yksilöllisen tarpeen mukaisen vuorokaudenajasta riippumattoman hoidon ja huolenpidon. Palveluasumista on toteutettava niin, että henkilön yksityisyyttä kunnioitetaan ja hänen osallisuuttaan tuetaan. Lisäksi on huolehdittava, että henkilöllä on mahdollisuus saada tarvitsemansa lääkinnällinen kuntoutus ja muut terveydenhuollon palvelut.” (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014.)

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012 (vanhuspalvelulaki) tarkoituksena on tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista, sekä lisätä heidän vaikuttamismahdollisuutta palvelujen kehittämiseen. Lain tarkoituksena on myös vahvistaa iäkkään mahdollisuuksia vaikuttaa sosiaali- ja terveyspalvelujen sisältöön ja toteuttamistapaan sekä päättää niitä koskevista valinnoista. Lain 16 § edellyttää, että iäkkäälle henkilölle on laadittava asiakassuunnitelma ilman aiheetonta viivytystä. Hyvinvointialueiden ja kuntien velvollisuus on huolehtia ikäihmisten palveluiden järjestämisestä ja toteutumisesta. RAI-arviointivälineistöä tulee käyttää iäkkään henkilön toimintakyvyn mittaamisessa. Hyvinvointialueen on myös arvioitava vuosittain ikääntyneen väestön hyvinvointia, palveluiden riittävyyttä ja pohdittava, mitkä tekijät

vaikuttavat palvelutarpeisiin. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista 980/2012.)

Hyvinvointialueen tulee selvittää ikääntyneen palveluntarve, joka määritellään laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista 980/2012 3§: n 15. Lain mukaan palvelut tulee selvittää sosiaalihuollon ammattilainen. Lain 3§ 15 b mukaan Hyvinvointialueen tulee selvittää pitkäaikaisen laitoshoidon edellytykset niin, että hän saa palveluntarvetta kuvaavaa palvelua sekä muita sosiaali- ja terveydenhuollon avopalveluita kotiinsa. (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista 980/2012.)

4 VASTUUHOITAJUUS

Vastuuhoitajan ja asukkaan välinen yhteistyö alkaa elämänhistoriaan tutustumisesta ja luottamuksen rakentamisesta. Elämänhistorian tietämys syventää hoitajan ja asukkaan suhdetta. Vastuuhoitajan tehtävänä on oppia tuntemaan ihminen sairauden takaa, ei sairautta, joka on ihmisellä. Vastuuhoitajan on muistettava asukaslähtöinen työ ja ikääntyneen itsemääräämisoikeus. Vastuuhoitajan on muistettava, että jokainen ihminen on yksilö, jota tulee kohdella yksilöllisesti. Vastuuhoitaja on asukkaansa aiantuntija, joka löytää oikeat ratkaisut ja vaihtoehtoiset toimintatavat asukkaan hyväksi. Omaisen osuus hoitajan ja asukkaan yhteistyössä on merkittävä. (Semi 2014.)

Hjerppe (2008, 25, 68) kertoo väitöskirjassaan, että vastuuhoitajille kuormittavinta on työn psyykkinen ja fyysinen rasittavuus. Vuorotyöllä on myös oma osuutensa vastuuhoitajana toimimisen haasteisiin. (Hjerppe 2008, 25, 68.)

Asukkaan itsemääräämisoikeudesta on pidettävä kiinni, tähän oikea henkilö on vastuuhoitaja, joka pitää oman asukkaansa puolina. Asukkaan itsemääräämisoikeuden tarkoituksena on, että hän saisi päättää itse omaan elämään liittyvistä asioista, sillä ikääntyneellä on itsemääräämisoikeus hoitonsa suhteen. Junnila kertoo pro-gradu tutkielmassaan äänen ja tahdon kuulemisen olevan hyvän ja laadukkaan hoidon perusta. (Junnila 2017, 7–9.)

Itsemääräämisoikeus on yksi tärkeimmistä oikeuksista, jolloin hoidon edellytyksenä on potilaan suostumus. Hoitotahto on osa itsemääräämisoikeuden muotoa, jossa ihminen pystyy aikaisemmassa elämänvaiheessa ilmaisemaan hoitoaan koskevan tahtonsa. Hoitotahto tehdään siltä varalta, jos ihminen ei itse enää pysty antamaan suostumustaan hoitoaan koskien esimerkiksi vakavan sairauden takia. (Mäki-Petäjä-Leinonen 2017, 47.)

Hoitotahto on tahdonilmaisu tulevasta hoidosta, jossa käydään läpi muun muassa hoitotoimenpiteitä ja erityistoiveita silloin, kun henkilö itse ei enää pysty ilmaisemaan omaa tahtoaan hoidosta. Hoitotahto helpottaa terveydenhuollon ammattilaisten työtä ja poistaa omaisten epätietoisuutta. Hoitotahto olisi hyvä tehdä kirjallisena, mutta myös suullinen ilmaisu on yhtä pätevä. Hoitotahdon sisältöä voi muuttaa ja sen voi halutessaan myös mitätöidä, mutta nämä tulee kirjata tietokantaan. Hoitotahto astuu voimaan siinä tilanteessa, kun potilas ei kykene enää tekemään omaa hoitoaan koskevia päätöksiä. (Halila ym. 2022.) Vastuuhoitajan tulee tietää oman asukkaansa ajantasainen hoitotahto tai selvittää se vielä häneltä itseltään, kun siihen on mahdollisuus.

4.1 Yksilövastuinen hoitotyö

Yksilövastuisessa hoitotyössä asukkaalla on oma nimetty hoitaja, eli vastuuhoitaja. Vastuuhoitaja vastaa oman asukkaansa hoidosta ja ajaa asukkaan asioita koko hoitoprosessin ajan. Vastuuhoitajan on sitouduttava oman asukkaan hoitoon ja pidettävä huoli hoitosuunnitelman toteutumisesta, vastuuhoitajan tehtävänä on tiedottaa muulle työryhmälle hoidon suunnitelmista ja tavoitteista. Vastuuhoitaja sanasta välittyy vastuun käsite, joka korostaa yksilövastuista hoitotyötä. (Aejmelaesus ym. 2007, 77.)

Yksilövastuinen hoitotyö on hoitotyön malli, jossa potilaskeskeisyys, vastuullisuus, itsenäisyys (autonomia), kattavuus, koordinointi ja jatkuvuus muodostavat hoitotyön toimintaperiaatteen. (Nyman 2006, 2.) Nymanin mukaan yksilövastuisessa hoitotyössä hoitajan ja asukkaan välinen luottamussuhde sekä turvallisuuden tunne tulivat esille vastuuhoitajuuden myötä.

Luottamuksen ja turvallisuuden tunne lisääntyvät, kun asukkaalla on yksi hoitaja, jonka puoleen kääntyy. Asukas pystyy kertomaan omalle tutulle hoitajalle

tarpeistaan luottamuksella. Kun hoitaja tietää asukkaansa toiveet ja tarpeet, ei niitä tarvitse selitellä useaan kertaan uudestaan. Yksilövastuinen hoitotyö tarjoaa iäkkäälle turvallisen ja jatkuvan hoitosuhteen. (Kan & Pohjola 2012, 322–333.)

4.2 Vastuuhoitajan työnkuva

Jokaiselle asukkaalle nimetään vastuuhoitaja ympärivuorokautisessa palveluasumisessa. Vastuuhoitaja laatii yhdessä asukkaan kanssa toteuttamissuunnitelman, tavoitteet toteutuvat. Asukkaan hyvinvoinnin ja palvelutarpeiden muutosten seuraaminen ja arvioiminen on yksi vastuuhoitajan tärkeimmistä tehtävistä. Vastuuhoitajan tulee selvittää toteuttamissuunnitelmassa yhdessä asukkaan kanssa asioiden hoitamisesta ja vastuista. (Ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen 2022.)

Vastuuhoitajan tulisi tehdä kirjalliset työt huolellisesti ja kattavasti, jolloin toteuttamissuunnitelma olisi helposti ja luotettavasti luettavissa. Suunnitelma tulee tarkistaa säännöllisesti puolen vuoden välein ja aina olennaisten muutosten tapahtuessa asukkaan voinnissa. (Hyvä ympärivuorokautinen hoito 2016.)

Vastuuhoitajan tulee päivittää toteuttamissuunnitelmaa kuuden (6) kuukauden välein, tai voinnin muuttuessa. Suunnitelman laadinnassa tulee olla mukana asukas ja mahdollisesti hänen omaisensa. Toteuttamissuunnitelma tehdään RAI-arvioinnista välittyneiden tarpeiden, voimavarojen ja riskitekijöiden pohjalta huomioiden asukkaan fyysiset, psyykkiset, sosiaaliset ja kognitiiviset voimavarat ja tarpeet. (Ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen 2022.)

RAI-arviointivälineistön käyttäminen määritellään vanhuspalvelulaissa. Hyvinvointialueen tulee käyttää RAI-arviointivälineistöä asukkaan toimintakyvyn arvioimisessa, RAI auttaa selvittämään asukkaan palvelutarpeet yhdenmukaisesti ja monipuolisesti. RAI-arviointivälineistöä tulee päivittää asukkaan voinnin muuttuessa. RAI-arviointivälineistö on yksi luotettavimmista toimintakyvyn arviointivälineistä. (THL 2023.) Vastuuhoitajan tulee pitää huoli siitä, että RAI on ajan tasalla.

4.3 Yhteistyö omaisten kanssa

Kun ikääntynyt muuttaa ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, on siirtymisen myös omaiselle suuri muutos. Omaisen mieleen jää ensikohtaaminen hoitajan kanssa. Ensikohtaamisesta alkaa omaisyhteistyön luottamuksellisen suhteen rakentaminen. Kun luottamussuhde on luotu, tulee vuorovaikutuksesta hoitajan ja omaisen välillä helpompaa, jolloin vältetään väärinkäsityksiltä. (Niemonen & Store 2017, 6–7.)

Vastuuhoitajan tulee olla aktiivisesti yhteydessä asukkaansa omaisiin, jos niitä on. Sovittaessa vastuuhoitaja ilmoittaa voinnin muutoksista omaiselle, asukkaalta tulee kysyä tähän lupa. Vastuuhoitajan tulee olla myös omaisten tukena ja kannustaa heitä olemaan asukkaan elämässä mukana. Asioiden hoidosta ja hankinnoista tulee sopia heti asukkaan muuttaessa ympärivuorokautiseen palveluasumiseen. Kuka on asioiden hoitaja. Omaisille järjestetään säännöllisesti omaisten iltoja, joissa he saavat tietoa ja tukea asukkaansa asioissa. (Ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen 2022.)

4.4 Korvaava hoitaja

Asukkaalle olisi hyvä nimetä korvaava hoitaja, joka hoitaa asukkaan asioita silloin, kun vastuuhoitaja ei ole paikalla (Kan & Pohjola 2012, 322). Korvaavan hoitajan työnkuvaan kuuluu noudattaa vastuuhoitajan tekemää toteuttamissuunnitelmaa ja raportoida muutoksista työryhmälle (Hjerppe 2008, 6).

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

5.1 Tiedonhaku

Teoriatietoa aloin keräämään loppuvuodesta 2022, jolloin olin rajannut työni teoreettisen viitekehyksen ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, yksilövastuiseen hoitotyöhön, vastuuhoitajuuteen sekä ikääntyneisiin koskevaan lainsäädäntöön. Tiedonhaussa käytin Google Scholaria, ammattikorkeakoulujen tietokanta Finnaa sekä Medic-tietokantaa. Etsin tietoa myös ammattikorkeakoulun omasta kirjastosta sekä kaupungin kirjastosta.

Tutkimukset olivat pääsääntöisesti suomenkielisiä, sillä niitä oli hyvin saatavilla. Kansainvälisistä tutkimuksista valikoitui mukaan yksi englanninkielinen tutkimus.

5.2 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoon Kymenlaakson hyvinvointialueen ikääntyneiden ympärivuorokautisissa palveluasumisissa työskentelevien vastuuhoitajien työnkuvaa, sillä tutkimuksen jälkeen tavoitteena on lähteä kehittämään vastuuhoitajuutta henkilöstölle mielekkäämpään suuntaan. Tutkimuksen tavoitteena on, että mahdollisimman moni vastaisi omalta osaltaan Webropol-kyselyyn. Kyselyn analysointivaiheessa henkilöstön toiminta vastuuhoitajana olemisessa tulee helposti esille, mikä auttaa löytämään kehitettäviä asioita.

5.3 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyötä ohjaavat tutkimuskysymykset:

1. Kuinka tärkeänä vastuuhoitajuutta pidetään ikääntyneiden ympärivuorokautisissa palveluasumisissa Kymenlaakson hyvinvointialueella?
2. Mitä haasteita vastuuhoitajuudessa on hoitajan näkökulmasta?
3. Mistä Kymenlaakson hyvinvointialueella työskentelevät vastuuhoitajat saavat tukea?

6 TUTKIMUSMENETELMÄT

6.1 Kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmän muodostaa Kymenlaakson hyvinvointialueella ympärivuorokautisissa palveluasumisen yksiköissä työskentelevä hoitohenkilöstö (perushoitajat, lähihoitajat, sairaanhoitajat), jotka toimivat vastuuhoitajina hyvinvointialueella. Kohderyhmään kuului 420 työntekijää.

6.2 Tutkimustyyppi

Opinnäytetyönäni toimii menetelmätriangulaatio, jossa yhdistyvät laadullinen ja määrällinen tutkimus (Vilkkä 2021a, 101). Työssä tulee kuitenkin määrällinen tutkimus enemmän esille. Valitsin tutkimusaineiston keräämiseen kyselylomakkeen, joka toimii tavanomaisena määrällisen tutkimusaineiston keräämistapana. Kyselymuoto oli juuri sopiva tähän tutkimukseen, sillä tapa aineiston keräämiseen soveltuu suurelle ja hajallaan olevalle ihmisjoukolle jolla on organisaation sähköpostit sekä tietotekniset resurssit käytössään. (Vilkkä 2021b, 94-95.) Kyselyn vastaajilla oli kokemusta tutkittavasta aiheesta, heiltä haluttiin saada kyselyn muodossa näkemystä asiaan.

Webropol-kyselyllä määrällinen opinnäytetyö on luonteva tehdä, sillä ohjelmalla tutkimuksen suunnittelu, tiedonkeruu, tulosten analysointi ja tulosten esittely on vaivatonta (Webropol johda tiedolla s.a).

6.3 Aineiston keruu

Suunnittelimme Webropol-kyselyn kysymykset yhdessä Kymenlaakson hyvinvointialueen työelämäohjaajan kanssa. Kysymykset painottuivat työni teoreettiseen viitekehykseen. Webropol-kysely lähetettiin linkkinä sähköpostissa saatekirjeen mukana hoitohenkilöstölle. Kyselyyn oli aikaa vastata kaksi viikkoa (14 vrk). Arvioin kyselyn vastaamisajaksi noin viisi minuuttia, webropolin mukaan vastaajilla meni keskimäärin kahdeksan minuuttia aikaa kyselyn vastaamiseen.

Aineisto koostui neljästä (4) pääkysymyksestä, jotka oli luotu Webropol-ohjelmaan. Kyselyssä oli kaksi suljettua kysymystä ja kaksi avointa kysymystä. Kysely lähetettiin 420:lle hoitajalle, joista kyselyyn vastasi 62 hoitajaa (15%). Tavoite oli saada vähintään 60 vastausta, ja tämä tavoite täyttyi. Prosenttimäärän vähäisyyden vuoksi tutkimus ei ole kovin luotettava.

6.4 Tutkimuksen analysointi

Vastausajan umpeuduttua Webropol ohjelma antoi perusraporin, jota oli helppo käydä läpi. Perusraportti antoi selkeästi valmiit prosenttimäärät ja pylväsdiagrammit ja taulukot vastauksiin. Avoimien kysymysten vastaukset olivat nähtävillä siinä muodossa, jossa vastaajat olivat ne kirjoittaneet.

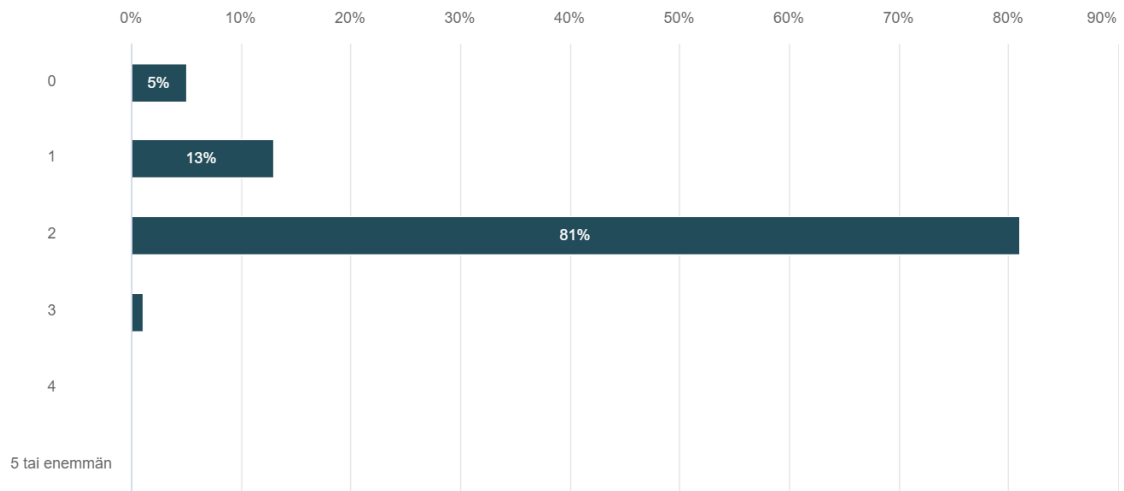
Tutkimustulokset muodostivat kuvia ja taulukoita. Kuvat mahdollistivat visuaalisesti havainnollistavan kuvan, josta näkee helposti aineiston jakautumisen. Kun halutaan yksityiskohtaisempaa tietoa, käytetään taulukkoa. (Vilkkä 2021, 204.) Kävin avoimien kysymysten vastaukset läpi yksi kerrallaan. Vastaukset jakautuivat molemmissa avoimissa kysymyksissä muutamaaan tiettyyn kategoriaan, eli vastauksia oli helppo lähteä tarkastelemaan. Vaikka vastauksia olikin kolmannessa kysymyksessä 45 vastausta ja neljännessä kysymyksessä 42 vastausta, sain kasattua paperille vastaajien yleisimmät kommentit, jotka muutin prosenteiksi.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Webropol-kysely lähetettiin 420:lle hoitajalle, joista kyselyyn vastasi 62 (15%). Kyselyn tulokset käytiin läpi kuviaina ja taulukoina. Vastaajat kertoivat avoimissa kysymyksissä samoja asioita, jotka oli helppo laskea yhteen ja muuttaa prosenteiksi.

7.1 Vastuuhoidettavien määrä

Ensimmäisessä kysymyksessä ”kuinka monen asukkaan vastuuhoidtaja olet?” vastaajamäärä oli 62 (100%). Ensimmäinen kysymys oli pakollinen. (Kuva 1). Vastausvaihtoehdot olivat: Vastausvaihtoehdot jakautuivat nollan ja viiden välille (0-5, tai enemmän). Kuvasta näkee, että 50:llä (81%) vastaajista oli kaksi vastuuhoidettavaa. Kahdeksalla (13%) vastaajista oli yksi vastuuhoidettava. Kolmella (5%) vastaajista oli nolla vastuuhoidettavaa ja yhdellä (2%) oli kolme vastuuhoidettavaa. Yhdelläkään hoitajalle ei ollut neljää enempää vastuuhoidettavia.

Kuva 1. Kuinka monen asukkaan vastuuhuoltaja olet

Kuvasta voi päätellä, että suurimmalla osalla vastuuhoidajista oli kaksi vastuuhoidettavaa. Tämä kertoo yksiköiden yhdenmukaisuudesta.

7.2 Vastuuhoidajan tehtävät

Toisessa kysymyksessä ”kuinka tärkeänä pidät seuraavia vastuuhoidajan tehtäviä?” vastaajamäärä oli 62 (100%). Tämäkin kysymys oli pakollinen (Taulukko 1) kertoo vastausten jakautumisen prosentteina. Vastausvaihtoehdot olivat: ei kuulu vastuuhoidajan tehtäviin, en ollenkaan tärkeänä, en tärkeänä, en osaa sanoa, tärkeänä ja erittäin tärkeänä. Kysymyksessä oli 15 kohtaa, joista viimeiseen kohtaan pystyi itse lisätä mielestään tärkeä asia vastuuhoidajan työtehtävissä, jonka pystyi arvioimaan.

Kysymyksen tarkoituksena oli tarkastella työntekijöiden mielipiteitä vastuuhoidajan eri työtehtävistä. Vastaukset jakautuivat tasaisesti viiden keskiarvoon, lukuun ottamatta yhtä kohtaa. Asukkaan hoitaminen aina työvuorossa ollessa, vastaajat eivät pitäneet asiaa tärkeänä.

	Ei kuulu vastuuhoitajan tehtäviin	En ollenkaan tärkeänä	En tärkeänä	En osaa sanoa	Tärkeänä	Erittäin tärkeänä	Keskiarvo
Uuden oman asiakkaan ja hänen omaistensa vastaanottaminen asiakkaan muuttaessa yksikköön	6,4%	0,0%	6,5%	4,8%	46,8%	35,5%	4,9
Sopiminen asukkaan ja omaisen kanssa siitä, miten ja milloin omaiseen ollaan yhteydessä	0,0%	0,0%	0,0%	4,8%	25,8%	69,4%	5,6
Asukkaan omaisten kanssa yhteyden pitäminen	0,0%	0,0%	0,0%	1,6%	50,0%	48,4%	5,5
Tutustuminen asukkaan elämänhistoriaan	0,0%	0,0%	0,0%	3,2%	48,4%	48,4%	5,5
Tutustuminen omaan asukkaaseen	0,0%	0,0%	0,0%	1,6%	30,7%	67,7%	5,7
Oman asukkaan tarpeiden ja toiveiden tunteminen	0,0%	0,0%	0,0%	4,8%	30,7%	64,5%	5,6
Asukkaan hoitaminen aina työvuorossa ollessa	3,2%	8,1%	45,2%	16,1%	24,2%	3,2%	3,6
Kahdenkeskinen aika asukkaan kanssa	0,0%	0,0%	8,1%	8,1%	66,1%	17,7%	4,9
Asukkaan tukeminen harrastuksissa	1,6%	0,0%	6,4%	21,0%	59,7%	11,3%	4,7
Asukkaan toimintakyvyn ylläpitäminen	0,0%	0,0%	0,0%	3,2%	48,4%	48,4%	5,5
Asukkaan itsemääräämisoikeuden tukeminen	0,0%	0,0%	0,0%	4,8%	43,6%	51,6%	5,5
Toteuttamissuunnitelman tekeminen	0,0%	1,6%	4,8%	12,9%	35,5%	45,2%	5,2
Rai-arvioinnin tekeminen	0,0%	4,8%	6,5%	11,3%	37,1%	40,3%	5,0
Asukkaan terveydentilan arvioiminen	1,6%	0,0%	1,6%	6,5%	43,5%	46,8%	5,3
Tuleeko mieleesi muita vastuuhoitajan tehtäviä? Voit kirjoittaa ne tähän.	3,2%	0,0%	6,5%	66,1%	8,1%	16,1%	4,2

Taulukko 1. Kuinka tärkeänä pidät seuraavia vastuuhoitajan tehtäviä

Taulukosta näkee jokaisen arvon kohdalta vastanneiden prosenttimäärän.

Jokaisessa kohdassa oli 62 vastaajaa. Vastaukset painottuivat kohtiin

”tärkeänä” ja ”erittäin tärkeänä”. Asukkaan tukeminen harrastuksissa kohtaan vastaajat eivät osanneet määritellä väittämän tärkeyttä. Viimeisessä kohdassa vastaajien mieleen tulleita tehtäviä olivat: asukkaan puolien pitäminen, hoitohdon tietäminen, ravitsemukseen perehtyminen ja hankinnat.

7.3 Haasteet vastuuhoitajuudessa

Kolmannessa kysymyksessä ”mitä haasteita vastuuhoitajuudessa on?”

vastaajamäärä oli 42 (65%), kysymys oli avoin ja siihen ei ollut pakko vastata.

Vastaajien kommentit jakautuivat kolmeen pääluokkaan: kirjalliset työt, kuten

RAI-ajan seuranta ja toteuttamissuunnitelman teko, haastavat omaiset ja

asukkaat sekä hoitajien kiertäminen eri osastoilla. Kyselystä tulleita vastauksia

on laitettu esimerkiksi seuraavaan:

“Rai-arvioinnin ja toteuttamissuunnitelman tekemiseen ei aina meinaa löytää kunnolla aikaa.”

“Omaiset voivat olla haastavia. Ja joskus työskennellään niin paljon eri osastoilla, että oma osasto ja omat vastuuhoidettavat jää vähälle huomiolle. Sitten on vaikeaa olla ”vastuuhoitaja”.”

“Koska työskentelemme myös eri osastoilla niin se tuo omat haasteensa vastuuhoidajuuteen. Kirjallisten suunnitelmien tekeminen esim Rai voi silloin viivästyä. Itselläni uusi vastuuhoidettava, Rai:n teko viivästynyt oman loman, yövuorojen ja toisilla osastoilla työskentelyn takia. Sitä ei voi tehdä jollei ole ehtinyt asukkaasen kunnolla tutustua.”

“Haasteena voi olla myös haastavat omaiset tai haastava asukas. Silloin työyhteisön tuki on korvaamaton!”

7.4 Tukea vastuuhoidajuuteen

Neljännessä kysymyksessä “mistä saat tukea vastuuhoidajuuteen?” vastaajamäärä oli 45 (72%), tämäkin kysymys oli avoin ja siihen ei ollut pakko vastata. 91%: n mielestä tukea vastuuhoidajuuteen saadaan työkavereilta. 8% vastasivat esimiehen tuen olevan tärkeää. Tässä kyselystä tulleita vastauksia, niin kuin ne on kirjoitettu:

“Työyhteisöstä. Voi kysyä työkavereiden mielipidettä asioihin ja tarvittaessa pyytää apua kirjallisissa tehtävissä.”

“Työkavereilta saan tarvittaessa tukea asiaan.”

“Omia ajatuksia voi jakaa työkavereiden kanssa ja saada tukea omille ajatuksille. Plus se että poissaollessa akuutitkin asiat hoidetaan, ne eivät jää roikkumaan kun joku ne hoitaa vastuuhoidajan puolesta.”

8 YHTEENVETO

Yhteistyö Kymenlaakson hyvinvointialueen työelämäohjaajien kanssa oli miellyttävää heidän ammattitaitonsa vuoksi. Selkeän suunnittelun vuoksi, työn toteuttaminen oli vaivatonta. Työelämäohjaajat halusivat tietää vastuuhuhoitajuuden hyödyt, haitat sekä tehtävänkuvan, jotta aihetta päästäisi kehittämään tulevaisuudessa. Olen aikaisemmalta ammatiltani lähihoitaja ja työskennellyt ikääntyneiden puolella, tämä auttoi Webropol-kysymysten luomisessa.

Vastuuhoitaja käsitteen tiedostaminen hoitotyössä on olennaista. Jotta hoitajan ja asukkaan välille saadaan luotua luottamuksellinen suhde, on hoitajan perehdyttävä asukkaaseensa kokonaisvaltaisesti. Kyselyssä tuli esille kokonaisvaltaisesti vastuuhoitajan työnkuva, joka peilautuu teorian tietoon luotettavia lähteitä käyttäen.

Kymenlaakson hyvinvointialueella ikääntyneiden ympärivuorokautisissa palveluasumisissa vastuuhoitajuutta pidetään pääsääntöisesti tärkeänä. Tämä tuli esiin kysymyksessä kaksi. Vastaajat pitivät vastuuhoitajan työtehtäviä tärkeänä ja erittäin tärkeänä, poikkeuksena yksi kohta. Oman asukkaan hoitaminen aina työvuorossa ollessa on hankala toteuttaa, jos hoitajat kiertävät paljon osastojen välillä. Hoitajan ja asukkaan välinen suhde heti ensitapaamisesta on luonnollisestikin tärkeää. Yhteistyö asukkaan omaisen kanssa oli selvästikin tärkeä asia vastuuhoitajana toimivalle. Asukkaan oikeuksien toteuttaminen, kirjallisten töiden osallistaminen sekä asukkaan tunteminen ihmisenä olivat vastuuhoitajien mielestä vähintäänkin tärkeää vastuuhoitajuudessa.

Haasteita vastuuhoitajuudessa näkyi eniten kirjallisten töiden teossa, RAI-arviointi ja totetuttamissuunnitelma kuolmittivat vastuuhoitajia. Ei ole aikaa perushoidon ja pakollisten kirjaamisten jälkeen muille kirjallisille töille. Haaste on vielä se, että asukas pitäisi ottaa mukaan arviointien ja suunnitelmien tekoon. Haastava asukas tai hänen omaisen ovat myös vastuuhoitajalle haaste. Asukkaan aggressiivisuus tai hoitokielteisyyys voi rasittaa koko hoitohenkilöstöä, myös omaisen vaatimukset ja tiedottomuus voivat rasittaa hoitajaa. Hoitajien liikkuvuus eri osastoilla erkaannuttaa vastuuhoitajaa ja hoidettavaa. Asioiden

ajan tasalla oleminen ei ole helppoa, jos hoitaja ei näe asukastaan pitkään aikaan. Tällöin muun työryhmän on otettava asukkaan kiireelliset asiat hoitaakseen.

Tukea vastuuhoidajat saavat toisiltaan. Työkaverit olivat suurin tuki vastuuhoidajuuteen. Esihenkilön tuki koettiin myös hyödylliseksi vastuuhoidajuudessa.

Vaikka kyselyn vastausprosentti olikin pieni (15%), tuli olennainen esiin. Kehittämisen kohteet, esimerkiksi oman asukkaan osallistaminen häntä koskevissa asioissa pitäisi muistaa. Asukkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen ja yksilöllisen loppuelämän luominen ovat yksi hoitajien työnkuvaa.

9 POHDINTA

Kymenlaakson hyvinvointialueeseen siirtyminen ja lakimuutokset olivat juuri opinnäytetyöni suunnittelu-aikaa, joka vaikeutti tiedon hankintaa. Suunnitelmassa oli vanhaa tietoa, kuten tehostettu palveluasuminen ja sosiaalihuoltolain vanhat määritelmät. Sain kuitenkin päivitysten jälkeen luotua työlleni oikeat käsitteet ja pääsin eteenpäin.

Mietin, miten rajaan työni, sillä aihe oli hyvin laaja. Päätin valita vastuuhoidajuuteen merkittävimmät asiat kuten ympärivuorokautinen palveluasuminen, johon kysely kohdistui. Vastuuhoidajuuden avaaminen teoriassa oli hankalaa, sillä tietoa oli paljon saatavilla. Täytyi miettiä tarkkaan, mitkä asiat koskevat työn tutkimuskysymyksiä ja sen pohjalta etsin lähteet vastuuhoidajuudesta. Näin jälkikäteen ajateltuna, yksilövastuista hoitotyötä olisi voinut avata enemmän.

Vaikka vastuuhoidajuutta onkin ollut jo useiden vuosikymmenten ajan ja pääpiirteet ovat pysyneet samana yksilövastuisen hoitotyön raameissa, on aihetta hyvä silmäillä aika ajoin. Vastuuhoidajuus muotoutuu jokaiseen ympärivuorokautiseen palveluasumisen yksikköön lopulta omanlaisekseen hoitajien ja hoidettavien toimesta.

Tämän opinnäytetyön pääpainona oli hoitajien mielipiteet ja näkemykset vastuuhoidajana toimimisesta, eli mitään oikeaa vastausta kysymyksiin ei ollut. Tilaustyön vuoksi Webropol-kysely oli helppo toteuttaa, sillä tilaajalla oli selkeä visio, mitä se halusi tietää. Kyselylomakkeen luonti ja kysymystyytit suunnitelimme yhdessä työelämäohjaajan kanssa, mutta itse sain antaa lopullisen sanan kyselyn muotoon. Webropol-kysely ohjelmaa oli luonteva käyttää. Kyselyssä käytin avoimia- ja suljettuja kysymyksiä sekä matriisin asteikkoa. Testikyselyn tein Heikkilän (2004, 61.) ohjeiden mukaisesti kolmelle alalla työskenteleville henkilöille. Henkilöt kertoivat kyselyn olevan selkeää, vastausvaihtoehdot olivat toimivia keskenään ja kysely ei ollut liian pitkäväteinen.

Kyselyä analysoidessa valtaosa vastaajista olivat samaa mieltä vastuuhoidajuuden suhteen. Ajattelin, että avoimiin kysymyksiin tulisi 420 vastausta, jotka pitäisi käydä läpi yksi kerrallaan. Vastaukset olivat kuitenkin jakautuneet hyvin pääluokkiin, kuten vastuuhoidaja saa tukea työkavereiltaan, tähän vastasi 91 % eli 41/45 ja loput 8 % vastasivat esimiehen tuen olevan tärkeää.

Tätä opinnäytetyötä tehdessäni heräsi ajatus, kuinka tärkeää hoitajan ja asukkaan välinen hoitosuhde on. Asukkaan kokonaisvaltainen tunteminen auttaa hoitosuhdetta ja tätä kautta hoitotyytyväisyys kasvaa huomattavasti. Jäin miettimään voisiko asukkaan tyytyväisyys hoitoon vaikuttaa hänen elinikänsä?

9.1 Työn eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusaihetta valittaessa tulee pohtia, onko tutkimus hyödyllinen ja miten se vaikuttaa tutkimukseen osallistuviin henkilöihin (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2012, 218.) Kun tutkimusaihetta valitaan, hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvat tutkimuseettisen ohjeen mukaan rehellisyys, luotettavuus, arvostus ja vastuunkanto. Tieteellisen toiminnan ei tule vaarantaa tutkijoita tai tutkittavia. Tutkimukseen osallistuvia henkilöitä tulee arvostaa. Tieteelliseen työhön tulee hakea aina tutkimuslupaa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023.)

Tutkimuksen pätevyyden eli validiteetin tarkoituksena on tutkimusmenetelmän mittaaminen niin, kuin siinä on tarkoituskin mitata. Tutkimuksen pätevyys tulee

esille silloin, kun teoreettinen ja operationaalinen määritelmä on yhtä pitävä. (Vilkka 2021b, 193–194.)

Tein opinnäytetyöstä kirjallisen sopimuksen tammikuussa 2023, tämän jälkeen alkoi tutkimussuunnitelman laatiminen. Hain tutkimuslupaa Kymenlaakson hyvinvointialueelta organisaation omalla tutkimuslupahakemuksella helmikuussa 2023. Maaliskuussa 2023 Kymenlaakson hyvinvointialueen ylihoitaja hyväksyi tutkimusluvan. Tein tietosuojailmoituksen tietosuojalain 2018/1050 mukaisesti organisaation omalle pohjalle.

Pyrin etsimään työhöni mahdollisimman luotettavia lähteitä ja tarkistin niiden alkuperän, suhtauduin lähteisiin kriittisesti ja etsin mahdollisimman tuoretta tietoa. Lähdeviittaukset ja lähdeluettelon olen laatinut Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun ohjeiden mukaisesti.

Webropol-kyselylomake laadittiin hoitohenkilöstölle niin, ettei heidän henkilöllisyytensä käy ilmi. Vastaajat pystyivät luottamaan anonymiteetin säilymiseen. Vilkan (2021b.) mukaan internet kyselyssä voi kuitenkin olla vaarana vastaajan anonymiteetin paljastuminen IP-osoitteen paikallistamisen kautta kaikki tietokoneeni ohjelmat olivat varmojen salasanojen takana. Webropol ohjelmaan kirjaudu koulun tunnuksilla luotettavasti. Webropol-kysely ja sen vastaukset hävitetään asianmukaisesti opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Tutkimuksesta tulleet tulokset julkaistiin totuudenmukaisesti vastaajaa arvostaen ja kunnioittavaa raportointi tapaa noudattaen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Tutkimuksen luotettavuus eli reliabiliteetti tarkoittaa tulosten tarkkuutta, eli saman vastaajan kohdalla toistuvat mittaustulokset, vaikka saman tutkimuksen suorittaisi eri tutkija eri kerroilla. Tutkimuksen kokonaisluotettavuus syntyy tutkimuksen pätevyydestä ja luotettavuudesta. Tärkeää on, että kyselyyn vastaaja ymmärtää asian samalla tavalla, kuin tutkija. Tutkijan tulee olla huolellinen käsitellessään tuloksia. (Vilkka 2021b, 194.) Testikyselyn tekeminen tuo kvantitatiiviseen tutkimukseen luotettavuutta, tässä kohtaa kyselyä voi vielä muuttaa.

Otoksen kokoon vaikuttaa tutkimuksen luotettavuus. Mitä suurempi otos on, sitä luotettavampia tuloksia tulee. (Vilkkä 2021a, 187.) Tutkimuskysely lähti suurelle joukolle, joka myös mahdollisti monta vastausta, vaikka vastaajien prosenttimäärä jäikin pieneksi.

9.2 Jatkokehittäminen

Tutkimuksen tarkoituksena oli luoda pohja Kymenlaakson hyvinvointialueen vastuuhoitajuuden työnkuvan kehittämiseen. Hoitajien mielipiteet, tehtävän kuormittavuus ja työstä saatava hyöty ovat tärkeä saada tietoon ennen kuin lähdetään kehittämään vastuuhoitajuutta hyvinvointialueella. Toimivaa asiaa ei kannata lähteä kehittämään, vaan keskitytään siihen, mikä on todettu kuormittavaksi ja haasteelliseksi.

Tässä tutkimuksessa eniten kuormittavuutta vastuuhoitajuudessa koettiin kyselyn perusteella ajan löytämiseen olla vastuuhoitaja. Perushoito vie niin paljon hoitajien aikaa, että oman vastuuhoitettavan asiat jäävät taka-alalle.

Olisi hyvä miettiä hoitajien työhön vastuuhoitaja-aikaa, sillä hoitajilla kuuluu paljon tunteja kirjallisissa töissä, joita tulee lain puitteissa noudattaa. Vastuuhoitaja-ajan voisi käyttää oman asukkaan kanssa virikkeellisyyteen, asukkaan asioiden hoitoon tai kirjallisiin töihin. Tämä olisi varmasti hoitajille helpotus ja stressi vastuuhoitajuudesta pienenesi. Voisiko työtä suunnitella niin, että vastuuhoitajan tehtäviin vapautuisi aikaa?

LÄHTEET

Aejmelaeus, R. 2007. Erikoistu vanhustyöhön. Osaamista hyvään arkeen. 1. painos. Helsinki: WSOY.

Halila, R. Mustajoki, P. Hammar, T. & Forsius, P. 2022. Duodecim Terveyskirjasto. Hoitotahto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00809/hoitotahto?q=Hoitotahto> [viitattu. 26.3.2023].

Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. 5. uudistettu painos. Helsinki: Edita.

Hjerppe, M. 2008. Yksilövastuisen hoitotyön toteutuminen omahoitajien arvioimana. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Pro -gradu tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/80430/gradu03423.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 24.3.2023].

Hyvä ympärivuorokautinen hoito. 2016. Käypähoito-suositus. Helsinki: Suomalainen lääkeseura Duodecim. WWW-dokumentti. Julkaistu 22.9.2016. Saatavissa: <https://www.kaypahoito.fi/nix01676> [viitattu 25.3.2023].

Ikääntyneiden ympärivuorokautinen palveluasuminen. 2022. Kymenlaakson hyvinvointialue. PDF-dokumentti.

Ikääntyneiden asuminen. s.a. Kymenlaakson hyvinvointialue. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/ikaantyneet/ikaantyneiden-asuminen/> [viitattu 25.3.2023].

Junnila, T. 2017. Osallisuus ja asiakaslähtöisyys kotihoidossa asiakkaan elämänlaadun näkökulmasta. Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiede. Pro-gradu tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/18517/urn_nbn_fi_uef-20171037.pdf [viitattu 26.3.2023].

Kan, S. & Pohjola, L. 2012. Erikoistu vanhustyöhön. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Kuntaliitto. 2022. Asumispalvelu ja laitoshoido. WWW-Dokumentti. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/sosiaali-ja-terveysasiat/sosiaalihuolto/iakkaiden-palvelut/asumispalvelut-ja-laitoshoido> [viitattu 11.1.2023].

Kymenlaakson hyvinvointialue. s.a. Kymenlaakson hyvinvointialueen strategia 2023–2025. PDF-Dokumentti. [3.3.2023].

Kymenlaakson hyvinvointialue. s.a. Mikä on hyvinvointialue? WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/> [viitattu 9.2.2023].

Kymenlaakson hyvinvointialue. s.a. Tietoa hyvinvointialueesta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://kymenhva.fi/tietoa-hyvinvointialueesta/> [viitattu 9.2.2023].

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812.

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/ 980.

Mäki-Petäjä-Leinonen, A. & Karvonen-Kälkälä, A. 2017. Vanhuusoikeuden käsitteet. Helsinki: Alma Talent Oy

Niemonen, R. & Store, J. 2017. Omaisten huomioiminen asiakkaan siirtyessä vanhusten laitoshoidon. Centria -Ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/135115/NHOSS14K%20Niemonen%20ja%20Store.pdf?sequence=1> [viitattu 24.3.2023].

Nyman, A. 2006. Yksilövastuun hoitotyön toteutuminen potilaiden arvioimana. Pro gradu - tutkielma. Hoitotieteen laitos. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavissa: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/93490/gradu01126.pdf?sequence=1> [viitattu 3.4.2023].

Pirhonen, J. 2017. Good Human Life in Assisted Living for Older People. What the residents are able to do and be. PDF-Dokumentti. Saatavilla: <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/101042/978-952-03-0416-4.pdf?sequence=1> [viitattu 3.4.2023].

Semi, T. 2014. Näkökulma: Omahoitaja tuntee vanhuksen salaisuudet. YLE. Viitattu 24.3.2022. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-7685751> [viitattu 20.1.2023].

Sosiaali- ja terveysministeriö. s.a. Lainsäädäntö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://stm.fi/sotepalvelut/lainsaadanto> [10.1.2023].

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

Tarhonen, T. 2013. Gerontologinen osaaminen hoitotyössä. Gerontologisen hoitotyön lähtökohdat. Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/12165/urn_nbn_fi_uef-20130427.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 20.1.2023].

Terveyskylä. 2019. Palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.terveyskyla.fi/ika-talo/ik%C3%A4%C3%A4ntyneelle/koti-ja-asuminen/palveluasuminen-ja-tehostettu-palveluasuminen> [viitattu 11.1.2023].

Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos. 2023. Tietoa RAI-järjestelmästä.

WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/ikaantuminen/palvelutarpeiden-arviointi-rai-jarjestelmalla/tietoa-rai-jarjestelmasta> [viitattu 27.3.2023].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: [HTK ohje 2012.pdf \(tenk.fi\)](https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2012.pdf) [viitattu 6.4.2023].

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf [5.4.2023].

Vilkka, H. 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Vilkka, H. 2021b. Tutki ja kehitä. 5. uudistettu painos. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Voutilainen, P. & Tiikkanen, P. 2009. Gerontologinen hoitotyö. 1. painos. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Webropol johda tiedolla. s.a. Laadukas tutkimus: ilmainen opas kyselyn toteuttamiseen. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://webropol.fi/opaat/15-vinkkia-paremmman-kyselyn-tekoon/> [viitattu 8.2.2023].

KUVALUETTELO

Kuva. 1 Kymenlaakson hyvinvointialue. s.a. Kymenlaakson hyvinvointialueen strategia 2023–2025. PDF-Dokumentti. [3.3.2023].

Kuva 2. Kuinka monen asukkaan vastuuhoidaja olet?

Taulukko 1. kuinka tärkeänä pidät seuraavia vastuuhoidajan tehtäviä?

Saatekirje

Hei!

Olen geronomiopiskelija Meiju Rauhamäki Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä vastuuhoidajuuden työnkuvasta Kymenlaakson hyvinvointialueelle ikääntyneiden palveluasumiseen.

Olen laatinut Webropol-kyselyn Kymenlaakson hyvinvointialueella työskenteleville vastuuhoidajille. Jotta saisimme kehitettyä vastuuhoidajan työnkuvaa, olisiko ystävällinen ja vastaisit kyselyyni. Kysely suoritetaan anonyymisti. Vastaamiseen menee alle viisi minuuttia aikaa. Kyselyä käytetään vain tässä opinnäytetyössä, jonka jälkeen vastaukset hävitetään tietoturvalisesta.

Vastausaika umpeutuu 23.3.2023 klo. 22:00.

Kyselyyn pääset alla olevasta linkistä.

Kiitos!

Kysely vastuuhoitajuudesta Kymenlaakson hyvinvointialueella ikääntyneiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa

[illegible]

	Ei kuulu vastuuhoitajan tehtäviin	En ollenkaan tärkeänä	En tärkeänä	En osaa sanoa	Tärkeänä	Erittäin tärkeänä
Toteuttamissuunnitelman tekeminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rai-arvioinnin tekeminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Asukkaan terveydentilan arvioiminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tuleeko mieleesi muita vastuuhoidajan tehtäviä? Voit kirjoittaa ne tähän.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

---

3. Mitä haasteita vastuuhoidajuudessa on?

---

4. Mistä saat tukea vastuuhoidajuuteen?
